

Byahornet

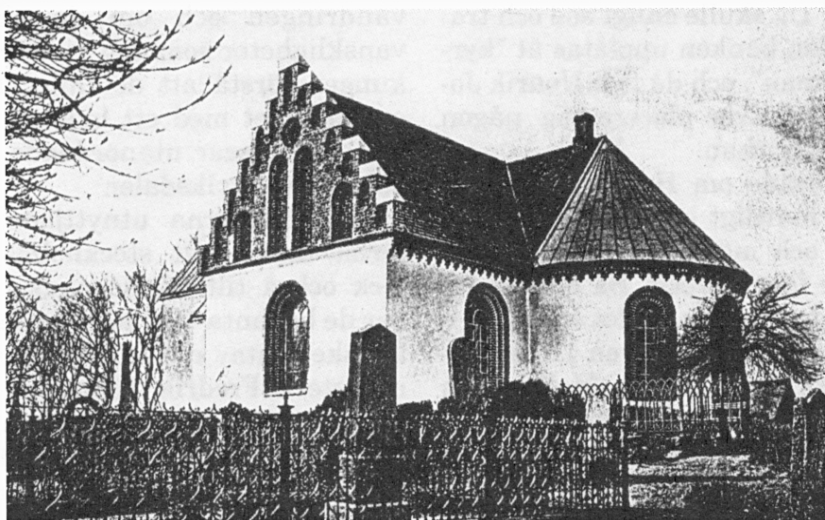

ÅRGÅNG 53 1994

5

Helge Andersson

KYRKOBULLER I VÄSTRA KÄRRSTORP – En dramatisk julgudstjänst 1815 –

I sitt protokoll från prostvisitationen i Västra Kärrtorps och Glostorps pastorat den 7 september 1816 nämner häradsprosten i Oxie och kyrkoherden i Malmö S:t Petri Anders Peter Gullander under "Kjerrstorp" (så skrevs sockennamnet fram till 1885, då det genom kungligt brev blev Västra Kärrstorp) särskilt det "Kyrkobuller, som föröfvades sistledne Jul-dag på läktaren därstädes af Ladufogden Mathias Svensson, smeden Sjöholm och Cederströmske Husaren Hammel, alla från Snapperups gård, hvilka med samtal och svordomar voro så högljudde, att Predikanten måtte afbryta sitt tal och uppmana dem att lämna Kyr-

kan. Detta afskyvärda uppträde, öfver hvilket hela Församlingen förklarade sin högsta förtrytelse, har blifvit beifradt och vid Oxie Härads detta års Vinter ting afdömt."

Om uppträdet i Västra Kärrstorps kyrka juldagen 1815 berättar Oxie häradsrätts dombok utförligt. Till Oxie härads vinterting i Klörup den 19 mars 1816 hade kronolänsmannen Magnus Gullander kallat ladufogden Mathias Svensson, smeden Sjöholm och husaren vid Cederströmska värvade regementet Gustaf Hammel, alla från Snapparp, för att ställas till laga ansvar "för oanständigt och bullersamt uppförande under

gudstjänsten sistledne Juhle dag i Kjerrstorps kyrka." Som skvadronsombud för husaren Hammel var kvartersmästare von Seitman närvarande.

De tre tilltalade erkände, att de över varit gudstjänsten i Västra Kärrstorps kyrka men bestred "att de på något sätt derunder förgått sig." Kronolänsmannen kallade nu fram sina vittnen för att de under ed skulle styrka sina vid tidigare förhör lämnade vittnesutsagor. Tyvärr är kronolänsmannens förhørsprotokoll inte bevarade. Först vittnade enligt domboken drängen Jöns Nilsson, som berättade, att det hela börjat med att Hammel slagit med knytnävarna i sin bänk på läktaren och yttrat "Skratt i Helfwete." När "fruntimren" nere i kyrkan nere i kyrkan hörde oväsendet på läktaren, hade de vänt sig om och titta uppåt, varvid Hammel sagt: "Titta i Helfwete, titta intet på mig."

Därefter vittnade drängen Per Andersson, att såväl ladufogden Mathias Svensson som husaren Hammel hade svurit i kyrkan, och att Hammel under predikan rest sig från sin bänk på läktaren, gått nerför trappan och ganska högljutt vislat på en till kyrkan medförd hund. Vittnet hade vidare sett "att Ladufogden lämnat en tobaksbuss till smeden, som äfven med sin hand mottagit den, men hwartill han den använt wet vittnet icke." Per Andersson vittnade vidare, att just som klockaren svarade prästen vid altaret och sjöng de orden "Med dig ware ock Herran," har en av de tre på läktaren – han vet ej vilken – "härmat Klockaren med läte liksom skrif af en Katt. "Miau, miau!"

Drängen Hans Andersson vittnade helt kort, att han hört ladufogden Mathias Svensson säga: "Jag skall fan ta

min själ så wäl rida som du."

Till sist vittnade klockaren Peter Ljungström (klockare i Västra Kärrstorp sedan 1801), att han dels under sången och dels under predikan hört de tre tilltalade hålla mycket buller på läktaren för att taga upp kollekt, hade han utan framgång flera gånger försökt tysta de tre. I stället hade då "Sjöholm spottast neder på folket såwäl som på kyrkogången, swurit derunder, haft mycket åtlöje och skrattat." Hammel hade öppnat och räckt fram sin tobakspung mot klockaren" samt med wisade åtbörder liksom yttrat att han häraf wille bjuda vittnet." Med samma åtbörder hade han vänt sig mot prästen på predikstolen. Detta förorsakade "att prästen i sin predikan afstannat och tillsagt dem att antingen tåga stilla eller göra afträde."

Prästen var hovpredikanten och vice pastorn Hans Henrik Winberg, som sedan 1807 uppehöll kyrkoherdetjänsten för sin åldrige svärfader, kyrkoherde Lars Engeström.

Efter vittnesberättelserna yrkade åklagaren, kronolänsmän Gullander, laga bestraffning "för begånget kyrkobulder." De tre tilltalade ansåg sig emellertid "alldeles oskyldige." De tog häradsrätten på den tiden ingen notis om.

Utslaget kom den 8 april 1816. Häradsrätten fann, att de tre tilltalade, ladufogden Svensson, smeden Sjöholm och husaren Hammel, samtliga från Snapparp, vid gudstjänst i Västra Kärrstorps kyrka sistlidna juldag "föranstaltat buller och oljud" och att "predikanten varit nödsakad begära tystnad, och skall härförutan efter hwad vittnen berättat så wäl Ladufogden Mathias Svensson som Husaren Hammel under gudsstjänsten i eder utbrustit." Enligt 3 kap. 4§ Miss-

gärningsbalken (1734 års lag) dömdes alla de tre tilltalade att för kyrkobuller böta vardera 8 riksdaler och 16 skillingar banco. Detta lagrum stadgar bötesstraff för den som "kommer drucken i Kyrkio eller ther Gudstienst hålles, eller eljest gör ther oliud och förargelse." Ladufogden Svensson och husaren Hammel dömdes dessutom för svordom vid gudstjänst att böta vardera 13 rdr och 16 sk. banco till tvåskifte mellan åklagaren och socknens fattiga. Här tillämpades Missgärningsbalkens 3 kap. §1, som stadgar böter eller fängelse vid watten och bröd för den, som "brister ut i eder och swordomar vid Gudstiensten." I domslutet slogs fast, att för den händelse tillgångar saknades för betalande av böterna "komma de tilltalade att i stället hållas i däremot swarande fängelse wid watten och bröd." Enligt saköreslängden 1816 betalade alla tre böterna och undgick därmed fängelsestraff.

Utöver bötesstraffet dömdes alla tre att undergå "en Söndags uppenbar kyrkoplikt i Kjerrstorps kyrka." Kyrkoplikt, som hade karaktär av skamstraff, innebar att den dömde under söndagens gudstjänst skulle stå till allmänt beskå-

dande "sig sjelf till skam och androm till varnagel" på en särskild sk pliktpall längst nere i kyrkan för att sedan efter gudstjänstens slut i hela församlingens närvaro få avlösning av prästen. Kyrkoplikten avskaffades 1855. I sitt protokoll till visitationen i Västra Kärrstorp den 7 september 1816 har prosten Anders P Gullander med missnöje noterat, att den ådömda kyrkoplikten för de tre fridstörarna ännu inte gått i verkställighet, något som prosten sade sig vilja påyrka hos kronolänsmannen.

Varken i visitationsprotokollet eller i domboken står det nämnt, att de tre tilltalade vid tillfället varit påverkade av starka drycker, något som emellertid verkar högst troligt. Hur som helst skulle juldagsgudstjänsten i Västra Kärrstorps kyrka 1815 sent glömmas i församlingen och den kringliggande bygden. De vita kyrkorna på slätten har inte alltid varit fridens boningar. Ibland har där också förts ett Herrans liv.

(Källor: visitationsprotokoll från Västra Kärrstorp och Oxie häradsrätts dombok i Lunds landsarkiv)

